

אימיגרנט בן-אימיגרנט

התכתבות וואטסאפ על מהגרים ועל גלויות

•—————•
מצד אחד, ההגירה היא אקט אנוכי: אני – זו מכאן! מציל את עורי וממליץ גם לכם, הצילו את נפשותיכם! ומצד שני, יש כאן איזה רעיון עמום על קשר בין-דורי: אני מאחל לילדיי לגדול במקום שפוי יותר, או לכל הפחות – מופרע פחות.
•—————•

:Arie Dubnov [6/2/2023, 22:11]

שלום רב יוסף,

תודה על ההודעה. כן, אין שום בעיה לכתוב לי הודעות בוואטסאפ. איזו יוזמה נהדרת, להקדיש את המפגש האחרון של הסמסטר למעין מסיבת סיום קורס. כן, בהחלט: אני חושב שזה רעיון חביב ביותר, שכל אחד יביא שיר משלו או נעימה מוזיקלית המתקשרת לזיכרון ילדות. אין מתאים מזה לסיום קורס על ביוגרפיה ואוטוביוגרפיה בהיסטוריה. הרי למוזיקה יש משקל מכריע בעיצוב הנוף הנפשי של כה רבים מאיתנו! אני אברר עם מזכירת החוג איך נוכל לוודא שאפשר לחבר מחשב נייד למערכת השמע בכיתה ושהרמקולים עובדים וכדומה.
פרופ' דובנוב

:Arie Dubnov [6/2/2023, 22:14]

נ"ב – רק בינינו: כמה נחמד לקבל הודעה שאינה קשורה לבקשת דחיית מועד ההגשה של עבודת הסיום, תירוצי הכלב-אכל-לי-את-השיעורים (מוקי המסכן בלע את כל המחשב הנייד או רק את ההארד דיסק?), סבתא חולה (שוב?) וכיוצא באלה...

:Arie Dubnov [6/2/2023, 22:20]

ודא שאין לי התנגדות לקרוא לך יוסי. יוסף זה אמנם שם תנ"כי אבל זה נשמע כה פורמלי...! פשוט כך שמך צץ לי בהודעה בוואטסאפ: Joseph.

אגב: אני גם סקורן לדעת איך אתה חושב לחבר את התרגיל המקורי הזה לעבודת הסמינר שאתה מכין לסיום הקורס על י.ח. ברנר. נושא נהדר. האם אתה באמת חושב שיש לחפש ברומן 'בחורף' ו'מכאן ומכאן' רמזים אוטוביוגרפיים?

[Arie Dubnov 6/2/2023, 22:21]

אל דאגה, ודאי שאני זוכר שאתה "שומע חופשי" שאינו רשום לקורס ואינך זקוק לנ"זים ולציון. אני רק מנסה לחשוב איך חשבת לקשר בין הדברים. מזלך, דרך אגב, שיש לך עבודה אמיתית. לימוד ועיון הם דבר נפלא, אך לא הייתי ממליץ לאף אדם שעניו בראשו לבחור בקריירה אקדמית בימינו.

[Arie Dubnov 6/4/2023, 14:45]

יוסי – עדכון וריז: יש אור ירוק! עשיתי את הבירורים הנחוצים ואין שום בעיה – אנו יכולים להתקדם לפי התוכנית שהצעת לסיום הקורס. יופי של יוזמה! אין דבר המעיד טוב יותר על אדם מאשר האומנות שמדברת אל ליבו.

אגב, אתה מכיר את הפודקסט Person Place Thing? זו תוכנית ראיונות עם יוצרים וכותבים המבוססת על רעיון פשוט: במקום שאנשים ידברו על עצמם ישירות, מבקשים מהם לספר בפירוט על אדם אחר, או מקום, או חפץ כלשהו, שאכפת להם ממנו או שמעורר בהם מחשבות וזיכרונות. זה נשמע פשוט אבל מדהים להקשיב לראיונות הללו ולראות איזה אפקט יש ל-prompt כזה: כשהמראיינים מדברים על דבר אחר שחשוב להם הם צוללים צלילות עומק שכאלה, כאילו היו לפחות מרסל פרוסט שזה עתה אכל עוגיית מדלן. בקיצור: מדברים קטנים ואפילו בנליים לכאורה יוצאים סיפורים מפתיעים.

[Arie Dubnov 6/15/2023, 19:02]

תודה שוב על שארגנת כזה אירוע מחמם לב לכבוד סיום הקורס. חזרתי הביתה סמוק לחיים וסיפרתי לזוגתי בהתלהבות על האופן בו נפרדתי מתלמידיי. אכן, לא התאכזבתי. זו הייתה גם הזדמנות נהדרת ללמוד משהו עמוק יותר על מי שלמדו אצלי סמסטר שלם. זה היה רעיון לא פחות ממבריק להשמיע את השיר 'על גדות הוולגה' ולקשר את זה למחקר שלך על ברנר. הכרתי את הביצוע של ליאור ייני שהשמעת, אבל לא ידעתי שזה היה שיר החביב על בני תנועת הנוער בנק"י של המפלגה הקומוניסטית בארץ (אם כי זה בהחלט הגיוני). אבל בעיקר היה מעניין לשמוע שחיפשת אותו כדי להבין את הסצנה הנהדרת ההיא מהרומן 'בחורף' שבה ברנר מתאר את החברים יושבים ומשוררים במקהלה את השיר הזה, ואל מולם החבר ה"ציוניסטי" מרעים בקולו ושר: "עו-עו-עו-עו-עו לא אֶבְדָה תִּקְוַת־נו... הִתְתַּקְוָה הַנּוֹשֵׁן".

סצנה נהדרת. "ואולם בביתו של דוידובסקי היה כל אחד ואחד מתחיל לשיר לבדו במין דממה דקה והיה שר ביותר על רגשי-הלב וכליון-הנפש". והסיום המלנכולי של הסצנה: "– חסרי קול אנחנו..."

– שירים חדשים אין, ובישנים כבר קצה הנפש...

– איך יהיו שירים חדשים, אם הצפרים ישנות?..

– שירים חדשים... כן... שירים חדשים...
דומיה ממושכה."

ברנר בהחלט הבין לנפשם של המהגרים היהודים מרוסיה!
ואפרופו מהגרים, כפי שאולי ידוע לך, אני רק מרצה אורח, ובסוף הסמסטר הזה אארוז
את מיטלילי ואחזור אל מעבר לים, ללמד באוניברסיטה בארצות הברית שהסכימה משום
מה לתת לי תקן. הערב שארגנת, עם ה"פלייליסט" הנפלא הזה, יהיה מזכרת של ממש
שאקח איתי במזוודה הווירטואלית אל מעבר לים, אז – תודה!

[Arie Dubnov 6/15/2023, 22:02]

בוודאי, יוסי, אין לי בעיה להסביר קצת יותר על המנגינה הלא-קונבנציונלית שבחרתי
אני, הוולס 'על גבעות מנצ'וריה'. כן, גם אני בחרתי במנגינה רוסית מאוד.
אז ראשית, הקואורדינטות ההיסטוריות: כפי שתוכל לקרוא בוויקיפדיה (הערך בעברית
חלקי ולא מדויק), הלחן נכתב בידי איליה שטרוב שצפה מקרוב בקרב מוקדן, אחת התבוסות
הקשות של צבא רוסיה במלחמת רוסיה-יפן (כן, כן: אותה מלחמה שבה טרומפלדור
איבד את היד). לפי אחת הגרסאות לסיפור, שאיני יודע עד כמה היא אמיתית, שטרוב
השתתף בקרב בתור "קאפלמייסטר", כלומר, מפקד התזמורת הצבאית שהתקדמה יחד
עם חטיבת חיל הרגלים שהושלכה לקרב. הכוחות היפניים כיתרו את הרוסים שהתחפרו
בתוך שוחות וכתשו אותם בסדרת התקפות ללא הרף. באחד הרגעים הקריטיים, לאחר
שמרבית התחמושת כבר אזלה, קיבל שטרוב מן הקולונל שפיקד על הגדוד את הפקודה:
"הדגל והתזמורת – קדימה!..." והוא ושאר הנגנים התרוממו אל מעבר לשוחות ויצאו
בצעדת טור של מוות היישר אל עבר הכוחות היפניים. הרעיון היה שהתזמורת תצעד
לפני הכוחות ותשלהב את שאר החיילים שיסתערו בעקבות הנגנים עם רובים מכודנים
אך ללא כדורים. מהסיפורים ששמעתי לא הבנתי עד הסוף אם זה הצליח או שזה היה
כישלון חרוץ. לפי הגרסאות האופטימיות, בזכות הנגינה הגדוד הצליח לפרוץ את הכיתור
היפני. לפי הגרסאות הפסימיות, ההסתערות המוזיקלית הסתיימה במרחץ דמים שהוביל
למות מרבית חיילי הגדוד ומפקדם, כולל התזמורת, שחוסלה כולה למעט שבעה נגנים
ששרדו ועוטרו בצלבי גיאורגי הקדוש, עיטור העוז הרוסי.

אם אני מסיר לרגע את כובע המרצה להיסטוריה, הרי שבחרתי בנעימה בגלל זיכרונות
מבית אבא. הם הציפו אותי בזמן האחרון. כפי שאולי ניחשת, אף שאני יליד הארץ, הוריי
עלו מברח"מ לשעבר. זה סיפור ארוך שלא אלאה אותך בו (אבי קיבל חינוך של "הומו
סובייטיקוס" קלאסי, ואילו אמי, ילידת לבוב [למברג], איבדה את כל משפחתה בשואה,
וניצלה בזכות מטפלת פולנייה שגידלה אותה תחת זהות בדויה, בזכות מסמכים שנלקחו
מילדה פולנייה אחרת שמתה במלחמה). כך שאת המנגינה הזו שמעתי בתור ילד, באחד
מעשרות התקליטים שנגררו לארץ מן העולם הישן. אני והפטיפון היינו חברים טובים.
בתור ילד לא הכרתי כמובן את הסיפור המזוויע שמסתתר מאחורי המנגינה הענוגה
הזו. איזו בריחה אסתטית מן העולם האכזר! אבי ז"ל, שהיה סנטימנטליסט רוס, אהב את השיר גם הוא. רק כעבור שנים הבנתי שלאותה מנגינה הצמידו מילים,
והשיר הרוסי שנוצר הפך לשיר זיכרון לחיילים שנפלו בקרבות במלחמות הבאות,

כולל במלחמת העולם השנייה. דינמיקות תרבותיות דומות ודאי מופרות לך מתרבות השכול הישראלית.

אז הנה לך שלשלת הדורות: סבי ז"ל, שעל שמו אני קרוי (אריה = לב), נלחם במלחמת העולם השנייה ונפצע קשה כשפגז גרמני נחת באמצע בית חולים השדה שעליו פיקד. הוא שרד במלחמה ונשאר אחר כך עם בטן מלאה ברסיסים. הוא נפטר זמן רב לפני שנולדתי. עבור אבי, המוזיקה הרוסית כל כך הזאת הייתה תזכורת לאב שמת ולארץ שבחר לעקור ממנה ולנדוד מזרחה, בגיל +40. והנה, שנים אחר כך, לאחר שגיליתי גם אני מארצי בגיל מבוגר, אותה מנגינה מזכירה לי את אבי שלי. פיסת היסטוריה... "ההיסטוריה" בה"א הידיעה מתערבבת ב-"kleine Geschichte", ההיסטוריה המשפחתית הקטנה, וצובעת זיכרונות אישיים ואוטוביוגרפיה. לך תפריד!

אגב, בשלב זה כבר אפשר לשבור "דיסטנס". הרגש חופשי לקרוא לי אריק.
אריק

[Arie Dubnov 6/20/2023, 16:50]

שלום יוסי,

אני שמח שהפגישה שלנו בבית הקפה עזרה לך לחדד את מחשבותיך. (הקפה היה משובח, אגב! לא מוצא כזה בקלות באמריקה!)
עכשיו, לאחר שהסברת לי לאן אתה רוצה לקחת את העבודה, הדברים ברורים לי יותר. גם היה לי מעניין לשמוע ממך על ההיסטוריה המשפחתית שלך. כולנו מהגרים, כך או כך....

ואל דאגה: אף שמסטודנטים "רגילים" אני מצפה לעבודה עם אפרטוס אקדמי מסורבל של הערות שוליים, רשימה ביבליוגרפית וכו', אין לי כל התנגדות לכך שאת עבודתך תכתוב במתכונת של מעין "מסה". כולם מזכירים את השורש הצרפתי של המילה Essai, ניסיון, אבל בעברית הדמיון במצלול שבין "מסה" ל"מסע" הוא נהדר, לא?

[Arie Dubnov 6/20/2023, 16:52]

ואם במסות עסקינן, הזכר לי לשלוח לך הפניה למאמר מרתק הטוען כי ברנר ינק מהמסורת הרוסית של כתיבת מסות, זו המאפשרת להגג על בעיות החיים והיצירה באופן "לא ממושמע". האם זהו שיקוף של מצבו הנפשי של המהגר חסר השורשים? החוקרת סבורה כי ככל שברנר הפך ציוני יותר, כך גם התרחק מסוג כזה של כתיבה. תזה מעניינת!

כך או כך, באמת מעניין שהיה עידן קדום שאליו ברנר השתייך ושבו סופרים עבריים, כולם מהגרים בצורה זו או אחרת, נמשכו לסוג כזה של כתיבה. אני לא חושב על הדרשות הדידקטיות-פוליטיות של אחד העם, אלא על יוצרים נשכחים כמו אליעזר שטיינמן, דוד פרישמן – יוצרים מהדור והליגה ההיא. הם כתבו גם בכתבי עת בעברית, שעל פי רוב ראו אור בערים אירופיות. יש במסות הללו רגעי קסם לא מעטים וגם ניצוצות של יופי: המסאי שמערבב בין חיים לאומנות, וגם כשהוא מבקר ספרות, או מספר על חוויותיו מביקור במקום זה או אחר, הוא מגשש אחר דרך לשוחח עם הקורא ולא להטיף לו מוסר, להתבונן יחד.

זה היה מלא חן, אבל זה נעלם. אולי דבק במסות האלה טעם של מעודנות פיוטית ובורגנית מדי, סוג של מתקן שפתיים שלא התאים לחברת חלוצים-לוחמים-מתיישבים? לא חקרתי את הנושא לעומק, אבל נראה לי שאין זה פלא שמי שחוזרים אל המסה ולוקחים אותה ברצינות הם "פולנים" כמו יורם ברנבסקי ודן צלקה, שהולכים לשם כי דבר-מה בישראליות הפך מבחינתם לקרתני וצר-אופקים, כי הם לא מתביישים לומר שהם רוצים לצאת למסע, להיפתח לעולם רחב ולקלוט ולאגור רשמים, וליהנות מחברתן של יצירות מופת ספרותיות שהגיעו אלינו מתרבויות אחרות, ולא רק לנפנף באצבע נו נו נו! המסה כניסיון להתגבר על תוגת הישראליות...

:Arie Dubnov [6/27/2023 ,23:48]

היי יוסי,

קראתי את טיוטת המסה ששלחת לי במייל. אני עונה בקצרה ודרך הפלטפורמה הזו ולא במייל כי האריזות לקראת הנסיעה בעיצומן וכך מהר יותר. מאוד אהבתי את הניתוח שהצעת ל"דמות האב" שמסתתרת ברומן של ברנר, וב"דיאלוג" (הפנימי? הסמוי?) שבן לפידות, הגיבור של ברנר, מנהל עם אביו שלועג לו שהוא לא "גבר". יפה! רצתי מייד לבדוק את הטקסט (הזמין ברשת הודות לפרויקט בן-יהודה!). שים לב איך האידאולוגיה של תנועת העבודה נכנסת לשם, עם ההבטחה שעבודת אדמה תציל את הגיבור מהגלותיות האירופית שלו. חפש את הקטע הבא (ראה צילום מסך): "אין דבר, אם אהיה עובד במעדר, יקבלו אצלי כל החיים צורה אחרת, ואז אוכל גם לכתוב יותר טוב, לכתוב דברים רעננים, בריאים. עד מתי אסתפק בפיליטונים, בקטעים? צריך שתכתוב דבר הגון. הוא היה רוצה לראותני בכך. נעים היה לו לראותני בכך. הוא, לפידות, מחכה לאיזה דבר הגון משלי, בלי חולניות, בלי דיקאדנס. מדוע אצל אומות-העולם נוצרות יצירות גדולות? התרופה היחידה היא – העבודה. זו תצילני משממון נפשי, ואז אוכל גם ליצור".

אינך הראשון שמחפש ממד אדיפלי בכתבי ברנר. נהוג לומר, כמעט קלישאה, שאבות זקנים מייצגים את העם היהודי החלש והמתועב, בניגוד ל"דור הבנים" רב-הכוח שתיעב אותם. אבל בקטע הזה ברנר מסרב לדיכטומיה הפשטנית הזו! שים לב לרגשי הנחיתות של הבן ביחס לאב. הוא לא מצליח ליצור, ממש מסורס בידי האב, והוא תופס כדקדנטי את עצמו, ולא את הדור שקדם לו. הוא מרגיש שאינו מצליח ליצור, ובהשאלה אולי – גם לא מצליח לבנות בית?

מרגריט דיראס כתבה היכנסהו שגברים מסוגלים לבנות מבנים, אך רק נשים מסוגלות להקים בית. אני לא יודע אם זה פמיניזם או בעצם ביקורת המכניסה דרך הדלת האחורית סוג של חלוקת עבודה פטריארכלית ישנה – הגבר אחראי ל"חוץ" והאישה אחראית ל"ספירה הפנימית".

:Arie Dubnov [6/28/2023 ,09:52]

כן, אתה צודק: אפשר לקרוא את הסצנה הזו מברנר בכמה וכמה אופנים. ואולי יש שם גם משבר אמצע החיים? אני לא פסיכולוג, אבל דומני שניתן לאתר די

בקלות סימנים ראשונים המעידים על תחילתה של חרדה שמאפיינת גברים בשלב כזה של החיים. זה הרגע שבו אתה מתבונן פנימה ובוחר את חייך ומגלה חומות בצורות במקום שדה נרחב של אפשרויות הפתוח לפניך. זה סוג של חנק. אתה חולם על חלון שייפתח החוצה, על מרחבים, אך מתעורר משינה כמי שנשטף לחוף, ומבין לראשונה שמצבך – כלכלית, חברתית, אינטלקטואלית, וכמובן גם גופנית – כבר לא יכול להשתנות בקלות, ושאת הנעשה אין להשיב. To desire something is to lose it.

:Arie Dubnov [6/28/2023, 10:02]

הביקורת על תנועת העבודה לדורותיה היא במקומה: לאומיות של קהילת אדמה, שיח של "כיבוש האדמה" ויצירת גבריות מסוקסת לא מצליחה להבין כיצד היא הוסיפה שמן למדורת הסכסוך. אני איתך בעניין הזה. שלא לדבר על כך שמבחינה סוציולוגית מה שקיבלנו זה איזה חיקוי חיוור ישראלי לברהמינים של בוסטון או אלה שאבותיהם "עלו" לאמריקה במייפלואאר והם מנפנים בזכות אבות וחוסמים את הבאים אחריהם – אפשר להגיד זאת בפה מלא גם בלי להסכים עם נאומים נוטפי שנאה המתנגחים ב"ישראל הראשונה".

אך בה בעת, אני קורא את חדשות הבוקר וחרד לנוכח מה שאני רואה בארץ בימים אלה: נסיקתו של שיח גזעני של קהילת דם העולה על קהילת האדמה המושרשת. האתגר-לאומיות הזו בהחלט תרמה לכך שאני את המזוודות ארזתי.

:Arie Dubnov [6/28/2023, 10:08]

חליה, לא התכוונתי להעליב או לפסול במחי יד קהילה שלמה. אני מקווה שנצליח לשוחח על כך בניחותא. שלא תבין אותי לא נכון. אמריקה אינה מולדת חלופית. זו ארץ הגירה ומהגרים. מצד אחד, ההגירה היא אקט אנוכי לעילא ולעילא: אני – זו מכאן! מציל את עורי וממליץ גם לכם, הצילו את נפשותיכם! ומצד שני, יש כאן איזה רעיון עמום על קשר בין-דורי: אני מאחל לילדיי לגדול במקום שפוי יותר, או לכל הפחות – מופרע פחות.

:Arie Dubnov [6/28/2023, 10:11]

תראה, להגיד שאני "מרגיש בבית" בקרב יהודי אמריקה זה יהיה שקר. אני גם לא "מרגיש בבית" בקרב מרבית הקולגות שהם אנשי "מדעי היהדות" באמריקה. הם מעוניינים בישראלי כאיש הסברה, וגרוע מכך: כמי שייתן תשובה ציונית "הולמת" למרצה ללימודי מזה"ת שמספר לתלמידיו שישראל היא מדינת אפרטהייד. זה מצב בלתי אפשרי. אתה רוצה להיות "חוקר" אך מושלך אל בין הפטיש לסדן. שכן, ברגע שאתה מסתייג ממדיניות ישראל בצורה בוטה מדי אתה מואשם בהיעדר "אהבת ישראל" אם לא "אוטו-אנטישמיות". בסופו של יום, הגלות לא גואלת אותך מניכור ובדידות. היא מחדדת זאת. אבל יש בה מרחבים אדירים, ויש בה יותר אוניברסיטאות שמציעות יותר תעסוקה גם למי שאינו "מקושר", ובקיצור: יותר מרחב נשימה.

[6/29/2023, 16:54]: Arie Dubnov

אכן, אתה צודק! זוכר שדיברנו על כך שכשברנר היה בלונדון נראה שהוא היה הבודד שבאדם, ואף שבאותה שעה הסתובבו בעיר סופרים ויוצרים מרתקים, אין שום עדות לכך שהוא ניסה להיפגש איתם? הוא לא היה סתם מהגר שם, אלא גולה של ממש.

מה הדבר מזכיר לי, לצורך השוואה-הנגדה? לפני כשנה פלוס נפל לידיי ספר העוסק בוולדימיר נבוקוב באמריקה. הסופר הרוסי האליטיסט והגאון הזה "התגלגל" לארץ הרחוקה ששם מעבר לאטלנטי ל-20 שנה, מ-1940 עד 1960, ולמעשה הייתה זו גלותו השנייה (כבן אצילים הוא ברח מרוסיה לגרמניה זמן קצר אחרי מהפכת 1917), ואמריקה הצילה אותו (ואת אשתו היהודייה) מהמלחמה שפקדה את אירופה. הביוגרף האמריקני שחיבר את הספר סיפר איך במהלך השנים שבהן ולדימיר ולדימירוביץ' לימד בקורנל כדי להחזיק את הראש מעל המים מבחינה כלכלית וכתב את 'לוליטה', הוא נהג לצאת לנסיעות ארוכות כדי לאסוף את הפרפרים שכה אהב. במהלך הנסיעות הללו הוא התחיל ללמוד לאהוב את הנוף האמריקני, שבו מצא, בזכות חדות ראייתו של הנווד, יופי שהמקומיים כבר היו עיוורים לו. היכנסו שם בתחילת שנות ה-50 קרה הלא-ידיאמן: המהגר הרוסי הלבן, שסוף-סוף שלט באנגלית על בוריה, הרשה לעצמו לעצוד צעד נוסף ולהתחיל לעסוק באמריקה בסיפוריו.

אני חושב שעבור יוצרים זהו רגע קריטי. האם אני מכיר את שמות הציפורים והפרחים שבארץ החדשה?

יש ללאה גולדברג הנהדרת, עוד מהגרת, שיר לירי נוקב בו היא מעזה לדבר על הנכבה בלי להזכירה בשם. היא משוטטת בחורבות כפר פלסטיני ולפתע רואה: "על פני אחת הגבעות / מתעופפת ציפור כתומה / שאינני יודעת את שמה. / אבל עצי הזית מכירים אותה".

אני בהחלט לא לאה גולדברג ולא נבוקוב. אני עדיין לומד את הנוף האמריקני. שליטתי בשפה היא מצוינת, ככל שמדובר בעגה אקדמית. הרצאות אני יכול לשאת בקלות. אבל אני מצליח לזהות רק כחצי תריסר ציפורים בשמן, ואני בספק אם אוכל לתאר בשפה האנליטית הזו גם רגש. ומהעברית, קיבינימט, אני כה מפחד להינתק! אני זוכר לה חסד נעוריי.

[6/29/2023, 17:15]: Arie Dubnov

אתה איש נדיב. אתה קורא לזה הגיגי? להג ושטף אסוציאטיבי לכל היותר. בכל אופן אני שמח שאתה נהנה לקרוא את המחשבות הלא-אפיות שלי. אני מצטער שאני מפיל אותן עליך כך!

מה שאתה מספר על קיבוץ יסעור הוא מרתק, וגם קצת מצמרר. לא ידעתי שהוא נבנה על אדמות הכפר אל-בירוה שבו נולד המשורר מחמוד דרוויש. כפי שאתה ודאי יודע, כל האזור הזה שממזרח לעכו היה אמור בכלל להיכלל בשטחי המדינה הערבית על-פי הצעת החלוקה. האחד מוצא נחלה, והשני הופך לפליט. כיצד אפשר לשבור את משחק סכום האפס הזה??

לשאלתך, לא חקרתי את הנושא, כך שאיני יודע מדוע מייסדי הקיבוץ בחרו בשם

של ציפור – "יסעור" – לנקודת ההתיישבות החדשה, אבל האינסטינקטים שלך נכונים בהחלט: העוף הגדול שלהב והסעיר (pardon the pun) את דמיונם של המהפכנים הרוסים שראו בו סמל של מהפכה (סערה). יש למקסים גורקי שיר מפורסם על כך, שאף גרם לכך שהוא נעצר בידי שלטונות הצאר בעוון הסתה מהפכנית.

[Arie Dubnov 6/29/2023, 17:18]

אני מסכים איתך: אנו צריכים להרחיב את הדיבור על הנעימות הרוסיות שחלחלו לתוך התרבות העברית והציונית. הדור הישן נשם תרבות רוסיה (הזכרנו את גולדברג אז ע"ע למשל 'ילקוט שירת רוסיה' שהיא עמלה עליו יחד עם שלונסקי למשל). אני מבוגר ממך, ועוד זוכר הופעות של להקת הגבעתרון, לא פחות, שהגיעו לזמר באוזני עובדי בית החולים 'העמק' בעפולה, שבו עבד אבי. הוא בהחלט התמוגג, כי 90% מהמנגינות היו מוכרות לו. גם התלבושות המצחיקות, מעין תלבושות חג שבועות, כמו נלקחו מחגיגת קציר בקולחוז...

[Arie Dubnov 6/29/2023, 17:22]

הו, נורא מצחיק הביצוע הזה של הגבעתרון לשיר 'העגורים'! תודה על השיתוף! כמוסת נוסטלגיה. ברור שאת המנגינה הם "גנבו" מאיזה מלחין רוסי, אבל המילים הן תוספת עברית מקומית...

תקשיב, אני לא יודע אם התכוונת לזה או לא, ואני בהחלט לא חוקר ספרות, אך האם חשבת מה עומד מאחורי שורת הסיום בשיר הזה? "העגורים שבים, חוזרים הם עם חלוף הקור / אנחנו, אם נצא – כבר לא נחזור".

המתיישב הציוני, שכל היום צועק "להשתרש, להשתרש!" לפתע מפנה מבטו מעלה אל העגורים, הציפור הרוסית בה"א הידיעה (שממלאת גם היא תפקיד כה חשוב בתרבות השכול הרוסית אחרי מלחמת העולם השנייה!), ציפור עם גוף מוזר וקול מוזר שיכולה להרחיק נדוד, ולפתע מתגנב לפה מסר חתרני: הפויגל מזכיר לאנשי העמק שיש דבר-מה מלאכותי, אולי אפילו קצת אלים, בדרישה למסמר את עצמך לקרקע, להשתרש ולעולם לא לנדוד...

ועכשיו רוצ' עם רסיס המחשבה האימפרסיוניסטי הזה וקרא את משפט הסיום של הרומן 'שכול וכישלון' של ברנר: "בקרב נסע ונלך, במהרה נסע ונלך". האם יוסף חיים, הסופר העברי הדגול, בעצם כופר בקודש הקודשים הציוני ומסרב ל"צומוד"?

[Arie Dubnov 7/7/2023, 15:07]

סליחה על העיכוב במענה, יוסי. אני ברכבת (הממוזגת, תודה לאל!) בדרכי לשדה התעופה. הימים האחרונים הוקדשו לקיפולים ולאריזות.

ובאשר לשאלתך, לא ולא: כל זה לא נלמד מהמרצים שלי באוניברסיטה. מוריי בירושלים היו יקים ברובם, והחוג להיסטוריה לא הציע קורסים של ממש על היסטוריה צרפתית, בריטית, איטלקית, רוסית, שלא לדבר על המרחב החוץ-אירופי

ו"הדרום הגלובלי". אפילו לא קולוניאליזם אירופי. רק גרמניה, גרמניה, ושוב גרמניה. הבדיחה הקבועה הייתה שסמינר בהיסטוריה השוואתית בירושלים מוקדש להשוואה בין רפובליקת ויימאר לרייך השלישי. רחבי-האופקים הרחיקו נדוד והעזו לדבר על Deutscher Sprachraum שכלל גם את וינה ופראג. עד כדי כך! למדתי המון, אבל את "עצמי" לא יכולתי למצוא שם.

דור ה'קים הזה מסתלק, והדור הבא של החוקרים הוא תוצר של תרבות קרתנית וסגורה, שבה בעת סופגת איזה "פרופסיונליזם" אקדמי עם השפעות אמריקניות חדשות, שמעודד התמחות בתחום צר ובזו ללמדנות מהסוג הישן. הודות למענקי מחקר המגיעים מגרמניה (שנדעו בכינוי guilt Gelt) הספינה הרעועה הקרויה "מדעי הרוח" בישראל מצליחה איכשהו לצוף על פני המים, אבל הבעיות שדיברתי עליהן עדיין איתנו. גם כיום, כשאנו מנסים להבין מה קרה "לנו" הישראלים, כל ההשוואות הן שוב ושוב לגרמניה בשנות השלושים. איזו קלישאה! לא נמאס? זאת תעודת עניות מבחינתי, עדות לצרות האופקים שלנו.

רץ לעבור סקיריטי. אכתוב שוב עוד מעט.

:Arie Dubnov [7/7/2023, 17:39]

כן, אפשר לומר שלמדתי את זה "מהבית". אך יותר נכון: מניסיון להבין מה לא מספרים בבית ומאיפה הגעתי. הוריי היו מאוד ציוניים (למה היית מצפה ממי שהמתינו שנים ארוכות שייתנו להם אשרות יציאה?) וגם מהגרים עסוקים מאוד. זיכרונות הילדות שלי מאבי הם של חלוק לבן של רופא היוצא מן הבית לעוד משמרת ארוכה בבית החולים. עבודה, עבודה ועוד עבודה.

שתבין, בכל הקלחת הזו לא היה חשוב ללמד את הילד ה"צבר" רוסית, אלא לגרום לכך שהוא יהיה הכי ישראלי שאפשר. אני זוכר שמדי פעם היו מגיעים אורחים, גם הם מהגרים מרוסיה. הם צבטו בלחיים, תמחו איך ייתכן שאני לא מתענג על הבורשט ובשילוב של מחמאה ועקיצה התענגו על הרי"ש הישראלית והמאוד לא רוסית שלי. כך שתפקידי בכוח היה ברור: בן של מהגרים צריך להיות עמוד האש שלפני המחנה. עליו לפרש להורים את דרכיה ומנהגיה של הארץ החדשה. עליו להסביר מה עושים בבית-הספר. כיצד יש לומר כך או אחרת. נתקעתי עם רוסית של ילד בן 4 בערך: "קשור את השרוכים", "סיים את האוכל מהצלחת". לא בדיוק קראנו טורגנייב ודוסטויבסקי.

:Arie Dubnov [6/20/2023, 17:41]

(סליחה, הבורדינג לטיסה התחיל, אז אולי שיחתנו תיקטע בקרוב).

כשהעלייה הרוסית של שנות התשעים שטפה את הארץ ולפתע שמעו המון רוסית ברחובות, נוכחתי לדעת שגם לא דיברנו כמו ש"רוסים" (סל אליו זרקו אוקראינים, קזחים, ביילורוסים, מה לא...) מדברים. מבנה המשפט: גידוף עסיסי ואחריו שם עצם, ומשם קללה ואחריה פועל, ולסיום שם בסלנג של איברים מוצנעים בגוף. שפה שגרמה לאימא שלי להחליף צבעים ולאבא שלי לחייך...

אנו ממריאים בקרוב, יש לי עוד כמה דקות אחרונות לפני שאני מעביר את המכשיר

ל-airplane mode. אני עדיין מתרגש כמו ילד לפעמים כשאני מתבונן בציפורי המתכת האדירות הללו שלוקחות אנשים מקצה אחד של העולם לקצהו. א-פויגל מברזל!

[Arie Dubnov 6/20/2023, 17:44]

לקח לי הרבה זמן להשתחרר מהתפקיד הזה שהוטל עליי, להיות ה"ישראלי". אני זוכר סטודנטית באוניברסיטה, יוצאת ברית-המועצות, שנעלבה ממני עמוקות אחרי ששפטתי עבודה אקדמית שלה לחומרה בגלל איכות כתיבה ירודה. היא קלטה את ה"רוסיות" שהסתרתי, את רצוני להיות קדוש יותר מהאפיפיור, המרצה המקפיד על ה"עברית" אך לא עוזר לה או מתחשב בקשייה. היא השאירה לי מכתב בתא הדואר של המתרגלים בחוג בסוף הסמסטר. לא העזתי לענות לה, וזה רודף אותי עד היום. היא קלטה שאני גם "אימיגרנט" שמפחד שאחרים יגלו זאת. האינסטינקטים שלה היו נכונים. יאללה, הדיילת נועצת בי מבטים. חייב לכבות את המכשיר. יום אחד אצטרך לכתוב על כך מסה בעצמי.